

ÅRSREDOVISNING

2010-01-01 – 2010-12-31

för

Föreningen Läsrörelsen

Org. nr. 802408-4033

VERKSAMHETBERÄTTELSE

Föreningen Läsrörelsen 1/1 – 31/12 2010

Den ideella föreningen Läsrörelsen (nedan kallad föreningen) bildades i februari 1999. En första styrelse valdes på tre år vid ordinarie föreningsmöte i april 1999. Från och med ordinarie föreningsmöte 2002 väljs styrelsen på ett år.

Under verksamhetsåret 2010 har styrelsen bestått av: Ordförande Elisabet Reslegård och ledamöterna; redaktör Barbro von Schoenberg, sekreterare i styrelsen, litteraturpedagog Susanna Ekström, f.d. bibliotekskonsulent Siv Hågård, författare och litteraturkritiker Göran Hägg, f.d. kanslichef Lars-Erik Klason, redaktör Marianne von Baumgarten-Lindberg och författare Ulf Stark.

Föreningen har under år 2010 haft 8 protokollförda styrelsemöten och ett antal arbetsmöten.

Bengt Westerberg är sedan föreningsmötet 2003 föreningens hedersordförande.

Två hedersmedlemmar utsågs vid starten av Läsrörelsen år 2000:

Nr. 1 Författaren Astrid Lindgren för att hon ”lärt otaliga barn i Sverige och otaliga barn i världen att läsa och att uppskatta böcker”.

Nr. 2 Skådespelaren Lars Göran Carlson för det världsrekord i högläsning som han satte under Bok & Bibliotek 2000, när han läste högt ur Strindbergs verk i 25 timmar.

Medlemsavgiften för år 2010 var 200 kronor.

Antalet föreningsmedlemmar var under året 20.

En anställd, Maja Höglund, har funnits på deltid på föreningens kansli.

Det övergripande arbetet för Föreningen Läsrörelsen har under året sköts av Elisabet Reslegård, ordförande och tidigare kampanjledare för Läsrörelsen.

Föreningens motto: Ge dina barn ett språk

Föreningens första kampanj kallades även den Läsrörelsen och tog som sitt motto våren 2000 *Ge dina barn ett språk*, som nu är föreningens motto.

Bakgrunden till mottot *Ge dina barn ett språk* var den kraftiga minskningen av småbarnsföräldrars läsning för sina barn under många år. När den s.k. Barnbarometern hösten 2001 redovisade sin vartannat år återkommande mätning hade siffrorna för första gången på 15 år vänt. Det genomsnittliga läsandet bland småbarnsföräldrar hade gått från 67 % till 70 % och bland korttidsutbildade föräldrar hade antalet gått från 52 % till 65 %, vilket i den senare gruppen var ett trendbrott.

Vid den mätning som publicerades hösten 2003 hade siffrorna generellt gått upp till 74 % och bland korttidsutbildade hade det stigit till 73 %. Dvs. andelen småbarnsföräldrar som läser för sina barn hade ökat med totalt 7 % på fyra år och andelen korttidsutbildade föräldrar som läste

för sina småbarn hade under samma period ökat med 21 % (denna del av mätningen 2003 var inte statistiskt säkerställd p. g. a. att antalet korttidsutbildade har sjunkit i samhället). Den mätning som publicerades under hösten 2005 – som var den sista som gjordes – visade samma tendenser som mätningarna 2001 och 2003, dvs. generellt låg siffran kvar på 74 %. Utom i gruppen högutbildade småbarnsföräldrar där läsningen för barnen hade sjunkit med 11 %, från 83 % till 74 %.

Föreningen Läsrörelsen och den andra kampanjen Lär för livet

Den ideella Föreningen Läsrörelsens andra landsomfattande kampanj kallad *Lär för livet*, invigdes på Bok & Biblioteksmässan i Göteborg i september 2002. Kampanjen fortsatte t.o.m. 2005 och även i viss mån under 2006. *Lär för livet* handlade om lärandets olika aspekter. Nyckelordet var nyfikenhet.

VERKSAMHET UNDER ÅR 2010

Föreningen Läsrörelsen har fortsatt att bedriva verksamhet efter att de två inledande kampanjerna var avslutade. Verksamheten drivs både i projektform och allmänt kring läsfrämjande under mottot *Ge dina barn ett språk*.

ARENAN MCDONALD'S

Hösten 1998 inledde Föreningen Läsrörelsen, Svenska McDonald's och Munkedals pappersbruk diskussioner om hur vi gemensamt skulle stimulera barns läsande. Detta resulterade drygt **två år senare i att 1,2 miljoner** barn- och ungdomsböcker ingick i Happy Meal och en annan måltid på McDonald's alla restauranger under fyra veckor i januari och februari 2001. **En av böckerna var Lennart Hellsings och Poul Ströyers ABC**. Denna insats för att öka barns läsande var en i den långa rad av läsfrämjande aktiviteter som Läsrörelsen drog igång.

Samarbetet med McDonald's följdes av ytterligare två kampanjperioder med vardera en miljon CD ROM-spel kring lärande och lek för barn under 2002 och 2003

Under 2004 ingick återigen 500 000 bilderböcker – denna gång på temat Lek och integration – i Happy Meal på alla McDonald's restauranger i Sverige. 2005 omfattade Bok Happy Meal 600 000 bilderböcker och 2006 500 000 bilderböcker. 2007 omfattade det 900 000 bilder- och läsa-lätt böcker, 2008 920 000 bilder- och läsa lätt-böcker och 2009 900 000 bilder- och läsa-lätt böcker.

Under åren 2006, 2007 och 2008 *fanns även tvåspråkiga bilderböcker* i mindre upplagor – på respektive svenska/arabiska, svenska/somaliska och svenska/persiska – som spreds till McDonald's restauranger.

Läsrörelsen och McDonald's vann 2003 Kultur och Näringslivs pris för *Bästa samarbete Kultur och Näringsliv*.

NORDISKT BOK HAPPY MEAL 2010

Under oktober/november 2010 distribuerades för första gången bilderböcker till samtliga McDonald's restauranger i *Sverige, Danmark, Finland och Norge*. Antalet var 1,7 miljoner böcker.

Åtta titlar från de nordiska länderna – valda av Marianne von Baumgarten-Lindberg i Läsrörelsens styrelse – översattes till respektive lands språk. *En av dem var den nyskrivna ABC – den sagolika resan* av Ulf Stark med bilder av den danska tecknaren Lilian Brøgger (utgiven av Läsrörelsen). Idégivare och redaktör var Marianne von Baumgarten-Lindberg. Formgivare var Inger Kåberg. Boken togs fram med stöd av SAF/Stiftelsen för förvaltning av Sveriges Allmänna Folkskolläraryörens tillgångar och innehöll texter på alla fyra språken. Den tolkades till danska av Susanne Vebel, till finska av Jukka Parkkinen och till norska av Espen Hagerup.

Övriga sju titlar:

Sagoresan – från Junibacken till Nangilima av Astrid Lindgren och Marit Törnqvist (originalförlag Uitgeverij Hoogland & Van Klaveren). Den översattes till danska av Kina Bodenhoff, till finska av Jaana Nikula och till norska av Agnes-Margrethe Bjorvand.

Ta fast Fabian av Jan Lööf (originalförlag BonnierCarlsen). Den översattes till danska av Camilla Schierbeck, till finska av Jaana Nikula och till norska av Tor Åge Bringsværd.

Mamma Mu får ett sår av Jujja Wieslander och Sven Nordqvist (originalförlag Natur & Kultur). Den översattes till danska av Kina Bodenhoff, till finska av Pirjo Santonen och till norska av Tor Fretheim.

Vitello får en klam kæreste av Kim Fupz Aakeson och Niels Bo Bojesen (originalförlag Gyldendal). Den översattes till svenska av Lena W Henrikson (*Vitello får en puss*), till finska av Outi Menna och till norska av Cecilie Winger.

Hilma ja täydellinen lemmikki av Timo Parvela och Kristiina Louhi (originalförlag WSOY/Werner Söderström). Den översattes till svenska av Janina Orlov (*Hilma får ett eget djur*), till danska av Siri Nordborg Møller och till norska av Tor Tveite.

Superpappa og Pelé av Annette Saugestad Helland (originalförlag Cappelen Damm). Den översattes till svenska av Sofia Lindelöf (*Stålpappan och Pelé*), till danska av Susanne Vebel och till finska av Outi Menna.

Lilla Anna reser till Landet mittemot av Inger och Lasse Sandberg (originalförlag Tre Sandberg AB). Den översattes till danska av Arne Herløv Petersen, till finska av Jaana Nikula och till norska av Beate Audum.

Totalt har 54 titlar av 72 upphovsmän distribuerats i en upplaga av 7,2 miljoner böcker mellan åren 2001 och 2010.

Böckerna valdes som tidigare år av barnboksexperten Marianne von Baumgarten-Lindberg som sitter i Läsrörelsens styrelse.

I det administrativa arbetet med det Nordiskt Bok Happy Meal 2010 deltog även Barbro von Schoenberg, sekreterare i Läsrörelsens styrelse.

Projektledare för Bok Happy Meal från Läsrörelsens sida är Elisabet Reslegård.

PILOTPROJEKTET BERÄTTA, LEKA, LÄSA

Hösten 2008 ansökte och beviljades Läsrörelsen medel från Kulturdepartementet för att arbeta metodiskt med ett pilotprojekt som aktivt når föräldrar med kunskapen att *språkstimulans ska börja tidigt* och att bra barnböcker är en lustfylld start för ett fortsatt läsintresse. Målgruppen var riktigt små barn och deras föräldrar, i en inte allt för stor kommun. Läsrörelsen tillfrågade därför Strängnäs som under lång tid arbetat mycket medvetet via biblioteket med läsfrämjande bland barn.

Under 2009 arbetade Läsrörelsen tillsammans med utbildnings- och kulturkontoret i Strängnäs kommun med pilotprojektet *BERÄTTA, LEKA, LÄSA* som riktade sig till *alla barn upptill tre år och till deras föräldrar*. Förskolan och den öppna förskolan är utgångspunkten för ett genomtänkt språk- och läsfrämjande. Vi ville därför genom projektet medverka till att förskola och öppen förskola arbetar ännu mer intensivt med lekberättande, boklek och samtal i samverkan med föräldrarna.

Vid besök på biblioteket fick barnen en egen bok som gåva från Läsrörelsen. Tre bilderböcker fanns att välja mellan: *Här dansar Herr Gurka* av Lennart Hellsing och Poul Ströyer, *Hur gick det sen?* av Tove Jansson och *Kanel och Kanin dikter om kroppen* av Ulf Stark och Charlotte Ramel.

En pedagogisk skrift riktad till föräldrar i första hand men även till förskolepersonal producerades som lyfte fram vikten av tidig språkstimulans genom lek, berättande och läsande. Den pedagogiska skriften kom att bli en central utgångspunkt i projektet, något att behålla och komma tillbaka till, både som föräldrar och förskolepersonal.

För urval av böcker och framtagande av skriften svarade Marianne von Baumgarten-Lindberg.

Två inspirations- och fortbildningskonferenser, en under våren och en i början av hösten 2009 arrangerade för all förskolepersonal som arbetade med de minsta barnen i Strängnäs kommun. I konferenserna medverkade lektorn i didaktik Elisabeth Björklund, förskolläraren och litteraturpedagogen Susanna Ekström, musik- och bibliotekspedagogen Johanna Hellsing, författaren Ulf Stark och länsbibliotekskonsulenten Karin Zetterberg.

Strängnäs bibliotek prioriterade barn upptill 3 år under hösten 2009 med barnteatrar, sagostunder och annat. Biblioteket utgick från gåvoböckerna för att också kunna erbjuda andra pedagogiska hjälpmedel till förskolorna.

KOMMENTARER, BERÄTTA, LEKA, LÄSA

När vi hösten 2010 redovisade pilotprojektet BERÄTTA, LEKA, LÄSA till Kulturdepartementet konstaterade vi:

”Inom Läsrörelsen ville vi arbeta metodiskt med ett projekt där vi aktivt kunde nå föräldrar med kunskapen att språkstimulans ska börja tidigt och att bra barnböcker är en lustfylld start för ett fortsatt läsintresse. Vi hoppades att barn, föräldrar och förskolepersonal skulle hitta fram till allt som litteraturen och biblioteken kan erbjuda. Samarbetet skulle ske genom förskolor, öppna förskolor och bibliotek och utgå från familjen. Till detta skulle också andra kulturaktiviteter kopplas riktade till små barn. ***Ett projekt som om det utföll väl kunde vidareutvecklas runt om i landet under kommande år. Allt detta tycker vi att vi har uppnått.*** När vi kommer att arbeta i nya kommuner finns det ***delar som bör justeras.***

I pilotprojektet vände vi oss till alla förskolor och öppna förskolor i Strängnäs kommun. Ingen intresseanmälan togs in – vilket vi i Läsrörelsens övriga projekt alltid har gjort – utan vi utgick från att alla avdelningar inom förskolan skulle vara mycket intresserade, vilket de också var men det gick inte att ställa krav på avdelningarna eftersom de inte deltog på frivillig basis.

I det fortsatta projektet anser vi att en ***intresseanmälan*** är grundläggande. ***En kontaktperson ska utses och anmälas*** från varje avdelning som deltar i projektet. Kontaktpersonen uppdrag i projektet är att hålla kontakt med föräldrar och bibliotek och indirekt med Läsrörelsen. ***Hon/han ska delta i arbetet med projektet*** och dokumentera vad som sker med barnen under den process som pågår och även tala med föräldrarna om detta. ***Kontaktpersonen ska delta i de bägge halva konferensdagarna***, gärna tillsammans med någon annan från personalgruppen. Det får inte bli en rättvisefråga att alla ska delta i någon konferens utan det måste ses som en sammanhängande utbildning som sedan delges de övriga i personalgruppen. Hon/han ska informera föräldrarna om projektet och inspirera dem till högläsning, berättande och till att besöka biblioteket. ***Kontaktpersonen ska genomföra den slutliga utvärderingen*** och – om det behövs – delta i de intervjuer som görs.

Från projektet sida ska det tydligare ***klargöras att det är ett utbildningsprojekt.*** Det ska klargöras att projektet handlar om ***närläsning för och med små barn.*** En tydligare och mer ***detaljerad presentation av projektet*** ska göras vid den första av de två konferensdagarna.

Två halva konferensdagar visade sig vara mer lämpligt än en heldag. Detta av två skäl, dels var det svårt för personal inom barnomsorgen att avsätta en hel dag. Dels kan en fördjupning ske från den första till den andra konferensen. I konferenserna varvas teoretiska och konkreta inslag.

Den pedagogiska skrift som togs fram har visat sig vara mycket uppskattad och kommer att i en smärre bearbetning utgöra ett grundmaterial i det fortsatta projektet.

I pilotprojektet ville vi locka föräldrar och barn till biblioteket genom att den bok som varje barn fick i gåva skulle hämtas på biblioteket. Det fungerade inte alltid. ***I det fortsatta projektet bör böckerna istället hämtas av föräldrarna i den egna förskolan.*** I anslutning till överlämnandet av boken förklarar pedagogerna meningen med projektet.

Om möjligt är det bra om barnbibliotekarier kan gå ut och presentera projektet för föräldrarna i en stor förskola eller i flera mindre närliggande förskolor.

Medel bör avsättas i projektet så att den skriftliga utvärderingen kan kompletteras med längre intervjuer. Erfarenheten visar att utbildningsnivån är skiftande. I småbarnsgrupperna finns barnskötare, förskollärare och utbildad personal. Det finns en ovana och ett motstånd bland delar av förskolepersonalen att uttrycka sig i skrift och många har där avstått från att besvara enkäten. Trots detta säger många muntligt, av dem som inte svarat, att de blivit inspirerade av projektet.

Av enkätsvaren kan vi också avläsa ett klart samband mellan deltagande vid inspirations- och fortbildningskonferenserna och benägenheten att dokumentera arbetet med barnen på ett varierat och systematiskt sätt.

Utvärderingen genom enkätvar och intervjuer visar att en överväldigande majoritet är ***mycket nöjda eller nöjda*** med skriften, konferenserna och biblioteksinsatserna. Bibliotekets bokdrama har uppskattats av alla som haft möjlighet att delta. Dåliga kommunikationer och personalbrist hindrar många gånger ett biblioteksbesök.

Slutligen vill vi från Läsrörelsens sida säga att samarbetet med Strängnäs kommun har varit mycket givande. Vi har därför bett den arbetsgrupp som funnits från kommunen att utgöra en referensgrupp i det fortsatta projektet. Något som de har tackat ja till.”

Pilotprojektet ***BERÄTTA, LEKA, LÄSA*** utföll väl och Läsrörelsen söker därför medel för att kunna utveckla arbetet i ett 30-tal kommuner.

Sakkunniga i projektet ***BERÄTTA, LEKA, LÄSA*** är barnboksexperten Marianne von Baumgarten-Lindberg och Susanna Ekström, litteraturpedagog och tidigare universitetsadjunkt inom lärarutbildningen med huvudsaklig inriktning mot förskolan. Bägge sitter i Läsrörelsens styrelse.

Projektledare är Elisabet Reslegård.

PROJEKT OM HÖGLÄSNING OCH BERÄTTANDE

Som en inledning på Läsrörelsens kommande projekt om högläsning och berättande

anordnades seminariet *Om högläsningens och berättandets magi* på Bok & Bibliotek fredagen den 24 september. Medverkande var författaren Karin Alvtegen, författaren René Vázquez Díaz, litteraturpedagogen Susanna Ekström, författaren och litteraturocenen Göran Hägg och läraren Lena von Sydow. Moderator var journalisten John Chrispinsson. Seminariet arrangerades i samarbete med Sveriges Författarförbund och Stiftelsen SAF.

UTBILDNING OCH ARBETE TROTS DYSLEXI

*Det omfattande projektet **Utbildning och arbete trots dyslexi** som avslutades och slutredovisades till Allmänna arvsfonden under 2010 beskrivs utförligt. Ytterligare information finns i föregående årsberättelser.*

Föreningen Läsrörelsen och Insamlingsstiftelsen Dyslexifonden drev från 2003 projektet *Utbildning och arbete trots dyslexi* som redovisades till Allmänna arvsfonden under 2007. Ett stort arbete återstod dock med att **färdigställa en bok**, byggd på omfattande intervjuer med de 40 människor med läs- och skrivsvårigheter/dyslexi som ingått i projektet. En ansökan om ytterligare en period för att kunna färdigställa boken inlämnades därför till Arvsfonden och beviljades i januari 2008.

Det blev inte en bok det blev två böcker, tack vare ett gott samarbete med BTJ Förlag. Bägge böckerna lästes in av TPB och medföljer som ljudböcker i DAISY-format.

UTBILDNING OCH ARBETE TROTS DYSLEXI, BAKGRUND

Tanken med projektet *Utbildning och arbete trots dyslexi* var att **samla information och utveckla kunskap** om varför somliga klarar sig bättre än andra trots stora läs- och skrivsvårigheter/dyslexi och vilka positiva erfarenheter det är som hjälpt dem genom skoltiden och gör att de går vidare till högre studier, kvalificerade yrkesutbildningar eller ett i övrigt fungerande vuxenliv. Med ökad kännedom om vilka faktorer som är avgörande menar vi att skolmiljön kan förbättras, liksom bemötandet av och förståelse för dem som inte läser och skriver på den nivå som krävs i dagens samhälle. Att beskriva hur människor lyckas menar vi också är viktigt för att ge andra med liknande svårigheter **positiva förebilder** att identifiera sig med.

Projektet drevs genom Föreningen Läsrörelsen i nära kontakt med Insamlingsstiftelsen Dyslexifonden och i samarbete med Förbundet funktionshindrade med läs- och skrivsvårigheter (FMLS), Föräldraföreningen för dyslektiska barn (FDB), Hjälpmedelsinstitutet, Specialpedagogiska Institutet samt Svenska Dyslexiföreningen.

Projektet utformades av leg. logoped, med. Doktor h. c. **Ulla Föhrer** och leg. Logoped, FD i lingvistik **Eva Magnusson** som tillsammans har arbetat med bl. a. kompensatoriska hjälpmedel för elever med grava läs- och skrivsvårigheter. De har tidigare skrivit två böcker inom området.

KOMMENTARER, UTBILDNING OCH ARBETE TROTS DYSLEXI

Under de tre år som projektet arbetades fram omfattade det:

Utarbetandet av en intervjuguide för retrospektiva djupintervjuer om skolgång, utbildning och yrkesverksamhet. Intervjuerna fokuserades på de intervjuades uppfattning om den egna läs- och skrivförmågan, hur den motsvarar de krav som ställs på dem, vilken hjälp de fått och vilka strategier de använt för att klara av de läs- och skrivuppgifter de ställts inför.

Sammanställning av testmaterial för att pröva läs- och skrivförmåga. Prövningen omfattade avkodning av ord och nonord, ord-, läs- och hörförståelse samt stavning. Utöver det prövades det fonologiska medvetenheten och korttidsminnet.

Rekrytering av intervjupersoner – dvs. av vuxna med läs- och skrivsvårigheter/dyslexi – som har varit villiga att låta sig intervjuas och testas. Dessa rekryterades genom personliga kontakter, främst bland medlemmar inom FMLS och med hjälp av lärare på dyslexilinjerna på folkhögskolan i Härnösand och på KomVux i Gävle samt genom förmedling av studievägledare på högskola och universitet i Stockholm och Lund. De intervjuade varierade i ålder från 20 till 67 år med en ganska jämn fördelning mellan kvinnor och män. Den geografiska spridningen var stor, med deltagare från Stockholmstrakten, Sundsvall, Härnösand, Gävle och Lund. Detta innebär bland annat att deltagarna hade erfarenhet från olika typer av skolor, allt från storstadsskolor med speciella läsklasser till små skolor på landet utan speciallärare. Även yrkesmässigt var det stor variation i den intervjuade gruppen. Där fanns till exempel lärare, svetsare, barnskötare, datatekniker, byggnadsarbetare, fotograf, kulturgeograf, civilekonom, egna företagare, arbetsförmedlare, läkare och sjöman. Det fanns också studerande från så olika nivåer som folkhögskola, Komvux, högskola och universitet.

Många uttryckte en önskan om att hjälpa yngre personer med dyslexi genom att dela med sig av sina erfarenheter. Det var också med påfallande stor generositet de intervjuade berättar om sina liv och inte heller tvekade att ta upp upplevelser som varit, och fortfarande visar sig vara, mycket smärtsamma. Av kommentarerna efteråt framgår att intervjuerna varit givande även för de intervjuade själva genom att de fått nya insikter och blivit medvetna om sådant de inte tänkt på tidigare. Något förvånande kom sådana kommentarer även från personer som yrkesmässigt arbetar med dyslexifrågor och med information inom området.

De 40 intervjuerna skrevs ut och blev ett omfångsrikt material på närmare 2 500 sidor.

Vad som visat sig vara mest betydelsefullt för varje individ för att klara skola, utbildning och arbete är ett komplicerat samspel mellan ett flertal faktorer som: individens sätt att reagera på sina svårigheter och att förhålla sig till dem, individuella egenskaper, vilka krav som ställs på läs- och skrivförmågan, omgivningens sätt att reagera på och kunskap om svårigheterna, vilket stöd som erbjudits och hur det tagits emot, strategier som utvecklats.

Det centrala är inställningen till läs- och skrivsvårigheterna. Materialet gör det möjligt att se hur individens inställning till sina svårigheter förändras över tid, från de första aningarna om att något är fel, utan att förstå vad det rör sig om, till full medvetenhet om och accepterande

av sina förutsättningar, något som tycks nödvändigt för att nå fram till ett väl fungerande vuxenliv i ett läsande och skrivande samhälle.

För att hitta ett sätt att leva med sina svårigheter krävs att problemen identifieras tidigt och att samverkan skapas mellan individ, hem och skola. Genom tidig upptäckt kan konstruktiva strategier utvecklas liksom tidig användning av kompenserande hjälpmedel. Ytterst gäller det dock individens egen inställning till problemen.

Flera av dem som lyckats mot alla odds sa att de trots allt inte skulle vilja vara utan sina svårigheter eftersom de har fått dem att upptäcka och utveckla andra sidor hos sig själva som de inte vill vara utan. Som en av de intervjuade uttryckte det: ”Jag kan inte önska bort mina svårigheter. Dom är en del av mej och mitt liv. Som svar på problemen har jag också utvecklat en envishet och målmedvetenhet som jag har haft mycket nytta av.”

INTRESSE FÖR UTBILDNING OCH ARBETE TROTS DYSLEXI

Föreläsningar har hållits om projektet och artiklar har skrivits, något som visar det stora intresse som finns för arbetet:

På inbjudan från Fjärde Nordiska kongressen om dyslexipedagogik presenterades projektet i augusti 2005, i ett föredrag med titeln *Dyslexi: Förbannelse eller möjlighet – 40 vuxna med läs- och skrivsvårigheter berättar om sin skolgång och sitt arbetsliv*. Under diskussionen efter föredraget begärde en av de närvarande som blivit intervjuad ordet och bekräftade det som flera tidigare gett uttryck för, nämligen att intervjun gett henne nya insikter om sina svårigheter. En ny inbjudan har kommit att föreläsa om projektet vid den Femte Nordiska kongressen i augusti 2008. Det som kommer att lyftas fram denna gång är att lära sig leva med läs- och skrivsvårigheter/dyslexi.

En plenarföreläsning med titeln *Hur klarar man det omöjliga? Om läs- och skrivsvårigheter i yrkesliv och samhälle* hölls vid en vetenskaplig konferens den 16-17 oktober 2006. Konferensen kallad *Texten, läsaren och samhället*, handlade om läsning i samhälle och arbetsliv och arrangerades av Lärarhögskolan i Stockholm, Svenska språknämnden, Stockholms universitet och Centrum för Lättläst.

En längre föreläsning hölls hösten 2006 om projektet för logopedstudenter på Karolinska Institutets logopedprogram.

En föreläsning för AMI-personal hölls även i december 2006. Föredraget behandlade projektets uppläggning och genomförande.

Projektet har också presenterats för samtliga lärare på en grundskola i Södertälje. Efter den föreläsningen vidtog en engagerad diskussion om hur man ska förhålla sig till elever med läs- och skrivsvårigheter.

Andra föreläsningar har varit i Johan Skytteskolan i Älvsjö 2007, högre seminarium för logopedier på Huddinge sjukhus 2008, Dyslexifondens konferensdag i Lärarnas Hus i

Stockholm 2008, en öppen föreläsning i regi av Västra Sveriges dyslexiförening i Göteborg 2009, Dysleximässan i Sollentuna 2009 samt *under 2010 på ABF-huset i Stockholm och på Bok & Bibliotek i Göteborg.*

BÖCKERNA DYSLEXI: FÖRBANNELSE ELLER MÖJLIGHET?

De två böckerna med samlingstiteln *Dyslexi: förbannelse eller möjlighet?* publicerades våren 2010. De tillkom genom ett gott samarbete med BTJ Förlag. Böckerna kompletterar varandra och kan läsas i valfri ordning.

I den första boken *Dyslexi: förbannelse eller möjlighet? Att lära sig leva med läs- och skrivsvårigheter* är informationen bearbetad och tolkad i ljuset av författarna Ulla Föhrers och Eva Magnussons erfarenhet och teoretiska kunskap. I den andra boken för de intervjuade själva ordet. Den består av 25 individuella berättelser baserade på de intervjuer som gjorts och har titeln *Dyslexi: förbannelse eller möjlighet? Levnadsberättelser*. De återstående 15 intervjuerna kan laddas ner från förlagets webbplats.

Böckerna riktar sig både till dem som själva har läs- och skrivsvårigheter/dyslexi såväl som till alla andra som är intresserade av området som anhöriga, vänner och arbetskamrater. De vänder sig också till dem som i sin yrkesutövning möter personer med en sådan bakgrund. Det kan vara lärare och specialpedagoger på alla stadier, grundskola, gymnasieskola, folkhögskola, komvux såväl som på universitet och högskola. Andra grupper är exempelvis psykologer, kuratorer, logoped, skolsköterskor, syokonsulenter, arbetsförmedlare och dyslexihandläggare.

Böckerna är skrivna så att det inte krävs några speciella förkunskaper för att läsa dem. Informationen presenteras på sådant sätt att de också kan användas i utbildningar av olika slag för att öka kunskapen och utveckla en djupare förståelse för det som är en livslång problematik med språklig bakgrund. Förhoppningen är att de individuella levnadsberättelserna ska fungera som exempelsamling och som underlag för fallstudier, diskussioner och specialarbeten såväl som att vara intressant läsning på ett personligt plan.

För att underlätta för läsaren att välja ges en kort presentation av var och en av de intervjuade. Presentationen ligger först i den ena boken tillsammans med sidhänvisning och samma korta presentation av de intervjuade återfinns i slutet av den andra boken. De namn som förekommer är i de flesta fall inte de intervjuades riktiga namn. Några få har dock valt att framträda under eget namn. Alla de intervjuade har gett sitt godkännande till att deras levnadsberättelser publiceras. Det är deras tillmötesgående och vilja att dela med sig av sina erfarenheter som möjliggjort båda böckerna.

Bägge böckerna har lästs in av TPB och medföljer som ljudböcker i DAISY-formatet.

Utformningen och genomförandet gjordes av leg. logoped, med. Doktor h. c. Ulla Föhrer och leg. Logoped, FD i lingvistik Eva Magnusson. De var även författare till böckerna.

Projektledare var Elisabet Reslegård.

Projektet *Utbildning och arbete trots dyslexi* finansierades av Allmänna arvsfonden.

DE NYA SVENSKARNA

*Det omfattande projektet **De nya svenskarna** är ännu inte avslutat och redovisas därför utförligt. Ytterligare information om de olika delarna finns i föregående årsberättelser.*

Med utgångspunkt från att Sverige har förvandlats från ett stort utvandrarnland till ett stort invandrarnland arbetade Lär för livet/Läsrörelsen fram projektet *De nya svenskarna* som bygger på **goda exempel** och utarbetade metoder kring integration och lärande.

I projektet har olika delprojekt ingått. Ett är det stora **ljudboksprojektet** med Astrid Lindgrens egen inläsning av "Mio min Mio" som 1 300 barn i 42 förskoleklasser - i de 12 invandrartätaste kommunerna - arbetade med och fick som en personlig gåva. 18 gästpedagoger rekryterades till projektet. Ett annat projekt var **Små barns värdegrund** som genomfördes i nära samarbete med Forum för levande historia. Till grund för det senare projektet låg boken *Ensamast i världen*. En bok som också ingick Bok-Happy Meal på McDonald's hösten 2004.

Projektet *De nya svenskarna* fick till att börja med stöd av Tjänstemännens bildningsverksamhet/TBV. En inventering av **goda exempel** på integration och lärande gjordes. Exempel som tog upp det faktum att många av de nya svenskarna är mycket välutbildade men kan ha svårt att komma in i det svenska samhället och andra exempel som visade att det går att via annorlunda lärförmer förmedla kunskap och lärande och en delaktighet i arbetslivet till människor som i grunden har en låg utbildning. Ett exempel var *Kunskapsutveckling för somalier i Rinkeby*. Under den inledande fasen 2004 arrangerades **två konferenser** och **skriften Möten – en inspirationsbok om integration** med 13 reportage togs fram i samarbete med Gleerups Utbildning.

En **reaktionsgrupp** bildades med personer med stor kunskap om integration. Gruppen bestod av företagaren Imran Ahmad, forskningsledaren Nihad Bunar, författaren Dilsa Demirbag-Sten, filmregissören Agneta Fagerström Olsson, universitetsadjunkten Qarin Franker, bokförläggaren Massood Mafan, dåvarande riksdagsledamoten Nyamko Sabuni och läraren Sonia Sherefay.

LJUDBOKSPROJEKTET MIO MIN MIO, BAKGRUND

När vi närmade oss det svårbemästrade projektet *De nya svenskarna* var det varit en självklarhet för oss att även små barn skulle ingå i projektet. Den allt mer etablerade **ljudboken** var och är här en stor tillgång i arbetet med de nya svenskarna, till skillnad från den stora mängd av talböcker som av upphovsrättsliga skäl inte finns att tillgå för invandrare utan enbart för människor med olika funktionshinder. Vi ansökte därför om medel från Allmänna arvsfonden för att göra ett ljudboksprojekt, med Astrid Lindgrens egen inläsning av *Mio min Mio*. Hypotesen var att det i hög grad går att lyssna sig till ett språk.

ARBETET MED LJUDBOKSPROJEKTET MIO MIN MIO

Både bland förskollärare i den ordinarie personalen och bland gästpedagogerna fanns reaktioner på valet av *Mio min Mio*, att det språkligt och tematiskt var en för avancerad bok för barn i förskoleklasser. Efter upptakten på Gällöfsta Herrgård & Konferens, där Susanna Ekström och Fia Andersson kom med förslag på hur arbetet med boken kunde läggas upp blev gästpedagogerna övertygade om att det gick att genomföra. De inspirerades att på olika sätt närma sig berättelsen och använda sig av text, bild och ljud. När de sedan kom ut i klasserna lyckades de få med sig personalen på samma sätt.

”Vi trodde att det skulle bli alldeles för svårt för våra 6-åringar med denna bok. Språket är svårt och mycket poetiskt och innehållet är så starkt med kampen mellan det goda och det onda men eftersom vi hade sagt ja skulle vi naturligtvis genomföra det.

Så fel vi hade!! Språket är svårt och innehållet är starkt och tack vare det fascinerades inte bara barnen och vi lärare av sagan utan även syskon och föräldrar som lyssnade hemma. Språkträningen fick stor genomslagskraft med hjälp av ljudboken,”

(En av lärarna som deltog i projektet)

HUR TILLÄGNAR MAN SIG ETT NYTT SPRÅK?

Under arbetet med de olika delarna av projektet *De nya svenskarna* kändes det allt viktigare att närma sig frågan *Hur tillägnar man sig ett nytt språk?* Vi tänkte oss då från många olika utgångspunkter och olika bakgrund som kön, ålder och social tillhörighet men även utifrån Läsrörelsens ursprungstanke med tillgången till ett språk som en grundläggande demokratisk rättighet.

En inventering gjordes under 2005 av personer med olika erfarenheter inom området – forskare och andra – och över organisationer och myndigheter som borde ingå i projektet.

LJUDBOKSPROJEKT FÖR BARN OCH VUXNA

Den allt mer etablerade *ljudboken* är enligt vår mening en stor tillgång för de nya svenskarna.

Resultatet i de förskoleklasser som arbetade med ljudboken av *Mio min Mio* menade vi var så intressant att det borde få en fortsättning under 2006 när barnen gick i årskurs 1 och 2.

Vi räknade realistiskt med att pedagogerna borde ha en möjlighet att arbeta i 40 av klasserna, d.v.s. i två tredjedelar av de grupper som deltog i den första omgången. Denna gång var tanken att de skulle arbeta 15 timmar med barnen och 25 timmar med förberedelser, samtal med barnens lärare, reflektion och utvärdering. Totalt 40 timmar per grupp.

Vi menade också att arbetet med ljudböcker är ett effektivt sätt att lära sig språket för *vuxna nya svenskar*. I denna del samarbetade vi med Bonnier Audio och valde tillsammans med dem ut ett litet urval med inte alltför komplicerade skönlitterära böcker av författare som har ett *bra språk* och där böckerna är inlästa av skådespelare med ett tydligt uttal.

Vi erbjöd *SFI-klasser i Stockholm, Göteborg och Malmö* att delta i projektet. Efter intresseanmälan valde vi ut fyra klasser i Stockholm och två i vardera Göteborg och Malmö. Totalt blev det 200 elever. Varje elev fick en ljudbok som personlig gåva.

Pedagoger med vana att arbeta med ljudböcker har deltagit i lärarinstruktioner och funnits som bollplank för lärarna. Arbetet kommer också att sammanfattas i en skrift.

En *intern konferens* inför det fortsatta arbetet med *Mio min Mio* anordnades våren 2006.

Våren 2006 arrangerades också projektets inledande *konferensen Hur tillägnar man sig ett nytt språk? – En konferens om nya svenskers möjligheter att göra svenska språket till sitt* i samverkan med Myndigheten för skolutveckling och Lärarförbundet. Med konferensen ville vi lyfta fram goda exempel på språkutvecklingsarbete och framtidens lösningar för språkinläring. Vi samlade forskare inom pedagogik och svenska som andraspråk, visionärer kring nya hjälpmedel för språkundervisning, lärare och skolledare med erfarenhet av språkutvecklingsprojekt samt skribenter och opinionsbildare vilka själva erövrat svenskan som andraspråk. Alla medverkande har olika infallsvinklar till frågan om hur tillgången till ett språk ska kunna göras till en självklarhet för alla invånare i Sverige.

Två citat från gästpedagoger som arbetat med Mio min Mio under fas 1:

”Ju svagare barnen var språkmässigt, desto tydligare kunde man se positiva effekter. Lärarna förvånades!”

”Barnen har vågat och kunnat göra fantastiska sagor tillsammans och det är en viktig del av barns språkutveckling.”

Sakkunniga i barndelen av ljudboksprojektet fas 1 och 2 är Fia Andersson och Susanna Ekström – vid institutionen för individ, omvärld och lärande vid Lärarhögskolan i Stockholm.

Sakkunniga i SFI-delen är Lena Hult, utbildningsledare på Västerorts Vuxengymnasium i Tensta och Maria Öhman och Lisa Högberg som bägge, som lärare på olika gymnasieprogram i Luleå och i lärarfortbildningar arbetat med att stärka skönlitteraturens roll i undervisningen.

Projektledare för *De nya svenskarna* och de olika underprojekten är Elisabet Reslegård.

Arbetet med *De nya svenskarna* drivs med bidrag från Stiftelsen Marcus och Amalia Wallenbergs Minnesfond, som beviljades under 2005. Både ljudboksprojektet för barn och ljudboksprojektet för vuxna kommer att redovisas under 2011.

Citat från de sakkunniga för ESF-projekt:

”Trots alla svårigheter är det roligt att inblandade pedagoger verkar positiva till att använda ljudböcker och skönlitteratur vid språkinläring.”

”Vi är imponerade av lärarnas arbete och förmåga att inspirera eleverna och hitta positiva bitar att utveckla trots alla hinder. Detta gäller för alla utvärderingar vi läst. De har också alltid hittat intressanta och innovativa lösningar på problemen.”

MEDIA BEVAKNING

Under året hade Läsrörelsen ca 50 inslag i press, radio och tv.

ANSLAG OCH MEDEL

Under 2010 har nya medel kommit från HAVI Logistics/Svenska McDonald's på 1,75 mkr och från SAF/Stiftelsen för förvaltning av Sveriges Allmänna Folkskolläraryrkesförenings tillgångar med 150 tkr. Projekt har också fortsatt att bedrivas med medel som under 2005 beviljades av Stiftelsen Marcus och Amalia Wallenbergs Minnesfond (1,315 mkr).

Till detta kommer varor och tjänster i form av papper, tryckning, reklamtjänster m.m.

SAMARBETSPARNERS SEDAN 2002, TOTALT 108

ABF, Aktiva Skolföräldrar, Alfabet, Apec, Arctic Paper Sverige, Berghs, Bilda förlag, Bok & Bibliotek, Bonnier Audio, BonnierCarlsen, BRIO, Bromma tryck, B Wahlströms förlag, Cappelen Damm, Cirkus Cirkör, Clownen utan gränser, Creator Momentum, Dar Al-Muna, En bok för alla, Folkuniversitet i Göteborg, Forum för levande historia, Friends, Fryshuset, Förbundet funktionshindrade med läs- och skrivsvårigheter/FMLS, Författarcentrum, Föräldraföreningen för dyslektiska barn/FDB, Glerups Utbildning, Gröna Lund, Gyldendal, Gymnastikförbundet, Gällöfsta Herrgård & Konferens, Göteborgs filmfestival, H. C. Andersen 2005 Fonden, Hjälpmedelsinstitutet, Insamlingsstiftelsen Dyslexifonden, Internationella Vetenskapsfestivalen, IPA Sweden, JC Decaux, Jerringfonden, JP Screen & Offset, Junibacken, Kungsträdgården, Leo Burnett Interactive, Liber, Lunarstorm, Länsbiblioteken och folkbiblioteken, Lärarförbundet, McDonald's Danmark A/S, McDonald's Oy Finland, McDonald's Norge A/S, Moderna Museet, Musikmuseet, Mäkelä, Nationalencyklopedin, Nationella skolbiblioteksgruppen, Naturhistoriska riksmuseet, Natur & Kultur, Nobelmuseet, Nordiska museet, Nørhaven Book A/S, Opal, Pan Hörböcker/Norstedts Audio, Rabén & Sjögren Bokförlag, Riksställningar, Rolf & Co, Rädda Barnen, SAF/Stiftelsen för förvaltning av Sveriges Allmänna Folkskolläraryrkesförenings tillgångar, Scandlog, Skolforum, Skolverket, SL, SOL Network, Specialpedagogiska Institutet, Statens kulturråd, STIGA, Stockholms 4H-gårdar, Stora Enso, Svenska barnboksinstitutet, Svenska Förläggareföreningen, Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund, Svenska Institutet, Svenska McDonald's AB, Svensk Biblioteksforening, Svenska Dyslexiföreningen, Sveriges författarfond, Sveriges författarförbund, TBV, Tiden, Tidningen Förskolan, Tidningsutgivarna, TPB, Tre Sandberg, Uitgeverij Hoogland & Van Klaveren, UR, Utbildningsdepartementet, Vasamuseet, Vetenskapsrådet, Visit Denmark, WSOY, VTAB, Wassbergs och Örebro Bokmässan.

Under de första åren hade Föreningen Läsrörelsen 119 samarbetspartners, se årsredovisningen för 2001, www.lasrorelsen.nu

UTVÄRDERING AV LÄSRÖRELSEN

En utvärdering av Läsrörelsens hela verksamhet från första projektering och planering fram t.o.m. 2008 blev klar under 2009. Den gjordes av Gunnel Stenqvist – med gedigen erfarenhet från andra utvärderingar – med bidrag från Stiftelsen framtidens kultur. Utvärderingen med titeln *Läsrörelsen och läsfrämjande. Utvärdering och förslag* finns att beställa från Läsrörelsens kansli (ISBN 978-91-633-5598-1).